

С Т А Н О В И Щ Е
от доц. д-р Бойко Илиев Рашков

Относно дисертационен труд „Мерки за процесуална принуда в наказателния процес на Република Казахстан (РК): проблеми на теорията и практиката“,

за присъждане на научна степен „доктор на науките“ на д-р Акълтай Ахмеджатович Касимов по професионално направление 3.6. „Право“, докторска програма „Наказателен процес“.

В качеството си на член на научното жури по заповед № 1003/14.09.2017 г. на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ на основание чл. 13, ал. 2 ЗРАСРБ изразявам следното становище:

I. Дисертационният труд е на руски език и с обем от 373 страници (заглавна страница; съдържание – 2 с.; въведение – 18 с.; четири глави – 326 с.; заключение – 6 с. и списък с използваните източници – 6 с.).

Авторефератът е на български език в обем от 36 с., включващ и публикациите, свързани с дисертационния труд (4 с.).

II. Актуалността на разгледаните в дисертацията проблеми е безспорна, предвид социално-икономическите и политически промени в Република Казахстан (РК), настъпили след разпада на СССР и обективната необходимост от научно изследване на демократизиращото се наказателнопроцесуално законодателство, в частта за мерките за процесуална принуда. Те са обект и предмет на цялостно изследване, в хода на което са разкрити основните проблеми на тяхното нормативно регулиране, вкл. гарантирането на правата и свободите на лицата, по отношение на които се вземат.

Целта на дисертационния труд – фундаментална разработка на теорията и практиката, свързани с мерките на процесуална принуда е постигната.

Изследвани са формите на процесуалната принуда в исторически аспект от обичайното право в Казахстан (още от 1984 г. – Устав на наказателното съдопроизводство), като е описан и редът за реализиране на някои мерки за неотклонение (например задържаният под стража е бил поставян в яма, завързан за кол и т.н., с. 13, т. 9, с. 128-130), до правото, отразяващо новите социално-икономически отношения. Проучени са нормативните актове, регулирали в миналото съответната материя (УПК РСФСР от 1922 и 1923 г., УПК РК от 1958 г. и др. – с. 147-185). Авторът е анализирал постановленията на Конституционния съвет и на Върховния съд на РК по въпросите, свързани със задържането под стража (ареста) по НПК РК от 1997; заповедите на Главния прокурор на РК и други актове.

С научна добросъвестност е доказано, че демократичната действителност и перспектива е изправила РК пред неизвестни до този момент престъпни посегателства, до повишаване броят на тежките и особено тежките видове престъпления и необходимостта от създаване на ефективна държавна структура за противодействие на престъпността (с. 4). Подчертано е, че тази обективна реалност налага предприемането на адекватни правни реформи, насочени към разширяване на състезателното начало в процеса, обезпечаване и гарантиране правата на обвиняемите, укрепване равенството на страните и съдебната независимост, както и на други принципи, заложени в НПК на РК от 1997 г. Същевременно, справедливо и в критичен план е посочена необходимостта от утвърждаване на съдебния контрол върху задържането под стража във всички части на наказателния процес. По такъв начин авторът се е разграничили от „изживяло“ времето си „прокурорско одобрение на ареста“, гарантиращо преди всичко реализирането на обвинителната му функция (с. 12).

III. Заслужава висока оценка дефинирането на същността и класификацията на мерките за процесуална принуда, постигнато не само чрез проучване на националното законодателство, вкл. в периода след приемане на НПК на РК след 1997 г. Този безспорен научен принос е резултат и на

сравнително-правното изследване на нормативните решения в чуждото законодателство (англоамериканската и континентални системи), вкл. в България. В тази насока са направени редица предложения *de lege ferenda* за усъвършенстване на закона, включително в българското наказателно-процесуално право, където според автора срокът на задържане следва да се съкрати.

IV. В гл. 1 е изследвано понятието „мерки за процесуална принуда“, разгледани са редица становища, след което авторът е направил логични научно обосновани изводи, като е дефинирал обекта на изследването си така: съвкупност от определени в НПК решения и действия на държавни органи, ръководещи процес... в съответна форма за ефективно решаване на задачите и постигане целите на процеса (с. 20, с. 32, с. 43). Мерките, обезпечаващи нормалното протичане на наказателното съдопроизводство са класифицирани в пет групи (с. 44). Втората се отнася до мерките, ограничаващи правото на свободно придвижване и в нея правилно са включени „подписката“ и „забраната за доближаване“. Неясно е обаче защо в тази група е и „временното отстраняване от длъжност“, която безспорно е мярка за принуда, но едва ли може да се приеме, че с нея се ограничава властнически правото на свободно придвижване. Тя е свързана косвено със събиране на доказателства, затова „отстраняването от длъжност“ има за основна цел ограничаване на възможността на обвиняемия да противодейства на тази дейност, ползвайки служебното си положение. С отстраняването от длъжност се ограничава не правото на свободно придвижване, а друго основно право.

Според автора мерките за процесуална принуда са „принудителни и санкционни“ (с. 12). По отношение на тяхната санкционност следва да се направи съответно уточнение, защото мярката за процесуална принуда не е наказателна санкция, макар че някои (например: задържане под стража) приличат на наказанието лишаване от свобода.

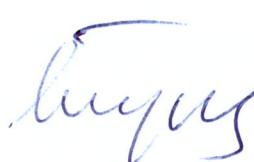
V. Интерес представлява разграничаването на мярката за процесуална принуда от някои следствени действия (действия по разследването), които действително могат да бъдат съпътствани от принуда при липса на съгласието на засегнатия (оглед на тялото на живо лице – освидетелстване; претърсване на лице – личен обиск и др.).

Правилно е посочено, че основните различия произтичат от техните цели: мерките да принуда обезпечават нормално протичане на процеса, вкл. изпълнение на наказанието, а следствените действия служат за събиране и проверка на доказателства.

Същевременно не е обърнато достатъчно внимание на обстоятелството, че не всяка мярка за процесуална принуда, обезпечава само нормалното протичане на наказателния процес. Някои от тях служат и за събиране на доказателства. Такава например е настаняване на обвиняемия в психиатрично заведение за изследване. Макар и принудителна, тя осигурява възможност за събиране на доказателства, от които нерядко зависи движението на процеса, например дали изследваният е бил вменяем или невменяем към момента на извършване на престъплението.

Независимо от критичните бележки, представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни и практически проблеми, които представляват оригинален принос в науката, заслужава положителна оценка и може да се даде образователна и научна степен „доктор на науките“ на д-р Акълтай Ахмеджатович Касимов.

ЧЛЕН НА НАУЧНОТО ЖУРИ:

доц. д-р Бойко Рашков